

GLEDALIŠČE.

Drama.

V času, o katerem nam je še pisati, je zadela naše gledališče težka izguba. 8. aprila 1925. je umrl v ruski bolnici v Pančevem Boris Putjata. Boris Vladimirovič Putjata, po pokolenju Rus, se je na svojem potovanju skozi življenje, ki mu je bila igra, ustavil nazadnje pri nas, se udomačil in nam dal tisto veselo igro, katere bi brez njega ne bili imeli. Pet let je ta z romantiko odeti kavalirski osivelec igral kos za kosom veselega življenja. Marsikaj tega se je nam, vbadljivim Slovincem, ki moramo ekonomično tehtati in vrtamo v svoja tla, zdelo prelahko blago, iz površne, razsipne preteklosti, kajti Putjata je prišel iz širokega sveta — a marsikaj je našim očem naravnost odkril. Vtisnil je našemu spominu Figara, kjer se je učil v slovitom monologu tudi prvih slovenskih stavkov, predstavil nam je Molièra, nato je dramatiziral Idiota in Stričkove sanje in težko bolan igral do zadnjega. Videli smo v njem neomejeno ljubezen do poklica, in umetnika, ki ga častno moramo uvrstiti v število tistih nedomačinov, ki so slovenskemu gledališču dali novih pobud. —

To disonančno uglašeno gledališko leto ni našlo odrešilnega akorda tudi proti koncu, ko smo videli Misel, Lizistrato, Roka umije roko, Narodnega poslanca in Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Med te nove igre so uvrstili mimogrede še nekatera bolj uspela dela iz prejšnjih let, deloma jih tudi izboljšali v sceničnem ali igralskem oziru, tako zlasti Othella in Golgota, a zanimanje občinstva je vse udušilo; krivica se je zgodila zlasti Othelli, dočim je dobil zadoščanje Nestroy v pristnejše preoblečeni burki Danes bomo tiči.

Med novimi deli je bila najboljša Andrejeva Misel, čeprav je vsakdo, ki jo je videl, gotovo ne želi več videti. Ta gledališka igra — je poizkus, koliko zdrže povprečni živci. G. Skrbinšek, ki jo je vodil in tudi igral glavno osebo, doktorja Kerženceva, je našel v blazno snujoči človeški miselnosti in njeni tragiki prehvaležno snov, da je neovirano izigral vse učinkovite, za gledalca in misleca enako zanimive naloge. Vprašati se je vendarle treba, ali ne bi bila umerjenejša igra zapustila finejših učinkov.

Ponesrečila se je Aristofanova Lizistrata. Ni je mogel rešiti moderno občuteni prevod Bradacv in ne gledališka preustrojitev, ki smo jo prevzeli od Čehov. To delo — če hočemo biti iskreni — mora danes propasti. Prvič je ta igra za gledališče samo literatura. Snov je časovna duhovitost, ki ima mnogo kulturnih zanimivosti in čez mero samo grškega čuvstvovanja. Živa za nas so le ona mesta, ki so prestopila meje dnevnosti in se oblikovala tipično: to so zlasti ženske med seboj. Zato je tudi prvo dejanje še najbolj sprejemljivo. V celoti pa je to teatarska zgodovina, ki bi mogla današnjega gledalca zanimati le, če bi jo videl historično z vsem grškim komedijskim čuvstvovanjem, ki sega po precej grobih in pri-

mitivnih sredstvih. Po naše prečutiti tega dela in stare komedije sploh ni mogoče. Razdelitev kora, scenična poživitev, vse to je zunanje, ker vprizoritev še vedno nima muzikalnosti, tistega, kar je nosilo svoj čas igro. Če se nazadnje še zgodi, da gledališče ne more podati res vrsto estetično izbranih skupin, učinkujočih po lepem, ritmično umerjenem kretnju in zlasti po estetični telesnosti, so učinek predstave neugodno se menjajoča čuvstva: odkrivanje neorganičnosti in nepristnosti, obžalovanje radi zgrešnega truda.

Roka roko umiva, obe obraz je napisal Španec Benavente, odlikovanec z Nobelovo nagrado. To delo daje današnjemu gledališču okvir za čudovito igro. Ne zanima nas, da se je pesnik v okviru stare commedije dell'arte moderno razgovoril in razpesnil — na več mestih skoro preveč, — glavno je, da je dal v navidezni stereotipni posodi zgodbo, kjer se fantazija neovirano kreta, kjer se tipizirane figure slečejo do gole, prvotne človečnosti. To delo, o katerem se je vsa problematičnost čudovito poenostavila, nudi gledališču, da postane spet gledališče, igravcu, da je spet gospodar in sluga gledavcu, in tudi v gledavcu se dvigne že dolgo pogrešana hvaležnost — a to le tedaj, če se res vse zgodi v redu. Pri nas smo videli neodločnost, v kateri smeri naj bi poenostavili igro: ali v zmislu okvira ali v zmislu vsebine. Ali lutke ali človek? Lutke niso bile dovolj izrazite. Zato je gledališki večer nudil gledavcu bolj priliko študirati pesnika, kakor gledati njegovo delo na odru, zajeto dobro ali slabo.

Nušičev Narodni poslanec, kjer g. Povhe ni našel pravega mesta za svojo 25 letnico, je razsipna burkasta komedija, polna drznih časovnih domislic, pa nima dovolj odrske discipline, da bi bila res dobra umetnina. Zdi se, da Nušiču često gre bolj za popularnost in učinkovitost njegovega političnega humorja kot za umetnost. Gledališkemu prospehu te igre ne nudijo veliko, naši ljudje jih vendar radi pogledajo radi pouka in zabave.

Bolj bi bili g. Povhetu lahko privoščili za njegovo praznovanje učitelja Šviligoja v Cankarjevem Pohujšanju. Tu je daleč pred vsemi, ki so ga kdaj nadomestovali. Pohujšanje so še enkrat pregledali in ga v 3. dejanju na novo prerežirali v močnejšo grotesko. Tu je g. Šest uresničil del svojih sanj o vprizoritvi Pohujšanja (gl. lanski D. in sv.), a ni se še posrečilo, da bi igro v celoti bistveno preuredil. Osrečje Pohujšanja je še slabotno in malokrvno.

Še dvojje dogodkov nam je tu kronistično omeniti: gostovanje Hudožestvenikov pri nas in istočasno gostovanje naše drame v Belgradu. O prvem bo treba posebej govoriti, o drugem — za katero so se dolgo temeljito pripravljali, vemo iz poročil, da se je vršilo z velikim navdušenjem tamkaj stanujočih Slovencev, s priznanjem kritikov in v popolni brezbriznosti in odsotnosti širše belgrajske javnosti. Igrali so Veroniko Deseniško, Vdovo Rošlinko in Pohujšanje.

France Koblar.